

Ervaringen van een Vogelwachter

Door Cor Crok

Daar stond hij dan aan de oever van het Noordzeekanaal op zijn vuurrode poten kort en heftig te knikken. We waren zo rondom Kerstmis op tocht om te kijken of het waterwild al gevoerd moest worden. Het vroom een graad of acht en het is op zo'n moment een bijzondere gewaarwording een *tureluur* te zien, die bovendien bij het wegvliegen nog roept alsof hij ons een extra Kerstgroet wil brengen, die grote beloften voor het komende voorjaar inhoudt.

Zo voelde in ieder geval mijn vriend, vogelliefhebber en kenner bij uitstek het aan, want hij begon direct een praatje over het voorjaar. Het mag onder die omstandigheden optimistisch zijn, maar zo streng kan de winter niet zijn, of ieder voorjaar komen onze weidevogels terug en met hen de zorgen en methoden om ze te beschermen. Over die bescherming en alles wat daarmee in verband staat willen we het nu eens hebben.

Het eerste kievitseï wordt meestal gevonden omstreeks 20 maart, soms een week eerder, soms een week later, al naar gelang de weersomstandigheden. Kort daarop volgen de meeste *grutto's*, *tureluurs*, *scholeksters*, *kempen* enz. Het lieve leven kan beginnen!

„Tevreden keerde de landman huiswaarts”, stond er in mijn schoolleesboek, en ook dat de boerin elk uur van de dag heerlijke dikke sneden brood met kaas voor je sneed, glazen met vette melk voor je tapte en dat de boer met je ging paardrijden.

Met die indrukken van het heerlijke leventje op het land, stapten de meesten van ons de lagere school af.

Tweederden van de paarden zijn echter uit de weilanden verdwenen en met hen ook de landarbeiders. Voor hen zijn in de plaats gekomen tractors met daarop de in leren vesten gehulde jongens als chauffeur. De grote meerderheid van hen heeft geen aandacht voor de weidevogels in het land. Zij hebben enkel nog oog voor de brullende tractoren. Zo zijn er ook hengelaars, die met de radio zo luid mogelijk aan in de deur van de auto zitten te vissen, wandelaars en fietsers met gillende radio's aan hun nek gebonden. Er is in de laatste jaren heel veel veranderd.

Vroeger b.v. verdienden de boerenknechten niet veel en het lag dus voor de hand, dat zij als welkome bijverdienste in het vroege voorjaar kievitseieren gingen zoeken. Als jongen las ik met heel veel bewondering de verhalen in één van onze grootste dagbladen over de Friese beroepseierenzoekers, die zò maar aan het buitelen van de *kievitman* konden zien hoeveel eieren er in het nest lagen. Al spoedig kwam ik tot de ontdekking, dat geen mens dat kan zien en dat zo'n bewering dus alleen maar diende om het verhaal mooier te maken. Wel kun je aan de manier van opvliegen of afdrijven van *kievitman* en -vrouw zien of er eieren zijn, maar dat leert de lange ervaring. Nog makkelijker wordt het als er „rovers” over het veld vliegen. De *kievitman* jaagt ook de kraaien uit zijn domein als er nog geen eieren zijn, maar zodra er maar één ei ligt wordt hij aggressiever en naarmate

het legsel voltallig wordt steekt hij ook op een overvliegende meeuw. Is het legsel enige dagen bebroed, dan komt ook het wijfje omhoog als er „rovers” overvliegen.

Allemaal wetenswaardigheden die een goede eierzoeeker moet weten. Maar hij moet ook van ophouden weten. In een vroeg voorjaar b.v. moet hij de nestjes met 1 en 2 eieren, die hij vlak voor de sluitingsdatum van de raaptijd vindt, beslist laten liggen, anders broedt de kievit maar op 2 of 3 eieren verder. Ook is het bevorderlijk om hier en daar een nestje te laten broeden, teneinde de *kieviten* bij elkaar te houden. Liefst in een onogelijk slootkantje of del, want op zo'n plek vindt de amateur het nest toch niet.

Diezelfde eierzoeeker, echter, was het, die later als de landrol of andere werktuigen op het land kwamen, reddend optrad. Want wie kon er tijdens het maaien aan de dode graspunten of sluipgangetjes beter zien, dat er iets zat te broeden, dan hij die er dagelijks mee geconfronteerd was. Dit type landarbeider wordt schaarser vooral met de toenemende mechanisatie. Maar onze weidevogels gedragen zich nog als vanouds.

Bij een nat voorjaar, zoals vorig jaar, komt de tractor niet voor de laatste week van april in het land. Want eerst moet het wat gedroogd hebben, anders wordt de zode stuk gereden. Met hem komt de landrol, de grootste vijand van de weidevogels, die de taak heeft het in de Enige soorten steltlopers zijn vooral in de trektijden te zien. *Kievitten* herfst door het vee stukgetrapte land en greppelkanten vlak te rollen. De *kievit* nu geeft er de voorkeur aan juist op zulke plekjes te broeden.

Op zo'n moment kunnen vogelwachters heel nuttig werk doen. In overleg met de man die aan het rollen is, zet ik b.v. een stokje neer een halve meter in het verlengde van het nest. Niet er naast, want dan wordt het nest in de meeste gevallen toch geraakt. Vorig voorjaar b.v. had ik bij een boer 19 *grut*tonesten, 3 *kievit*nesten, vier nesten van de *tureluur*, drie van de *slobeend* en één *scholekster* op 25 ha. Het is een grote voldoening als je later de stokjes weer ophaalt en je ziet dan die ongeschonden nesten liggen.

Met het paard ging er niet zoveel verloren als nu met de tractor, want dan liep men er in de regel naast en dan zag men nog wel eens wat. Erger nog is de loonwerker, want die heeft zoveel haast, dat er bij het niet-plaatsen van stokjes, geen nest heel blijft.

Betere bedrijfsvoering, landbouwvoorlichting (verkeerde en goede), toenemend kunstmestverbruik en machinaal melken dragen ertoe bij, dat onze rundveestapel danig is uitgebreid en dat er soms sprake is van een overbevolking op de zelfde of verminderde oppervlakte weidegrond. Intensieve beweiding (omweidingssysteem) en het tweemaal daags ophalen van de koeien naar de melkmachine, betekenen voor onze weidevogels, dat er eerder een koeiepoot in het nest staat dan vroeger, toen men met een paar emmers naar de koeien toeliep om te melken en de koeien op hetzelfde land bleven lopen tot na de hooitijd.

Met succes plaats ik al enige jaren nestbeschermers over de nesten. Waar schapen met lammeren en kalveren lopen raad ik het niet aan,

maar tussen de koeien blijft 80 % van de nesten behouden, zelfs van *slobeenden* en *zomertalingen*.

Het gebruik van kunstmest brengt met zich mee, dat men vroeger kan maaien en we kunnen nu beter juni de hooimaand noemen dan juli. Ook bij het gebruik van de maaimachine (tractor met maaibalk) kan men van te voren stokken bij de nesten plaatsen, alhoewel deze minder goed opvallen in verband met het lange gras.

Nog erger is het vroege maaien in verband met het inkuilen van gras, waarbij de maaikneuzer met veel wagens en tractoren op het land zijn. Van de op zo'n land aanwezige nesten blijft dan meestal niets meer over. Het raak maaien van jonge vogels, hazen enz. geschiedt door tijdens het maaien in een te hoge versnelling te rijden, hetgeen in de regel door loonwerkers geschiedt.

Ook de vogels in het bouwland hebben meer te lijden o.a. door het machinaal wieden, het spuiten van vergif etc.

In bepaalde streken van ons land gaan er wel eens stemmen op om wilde eendeneieren te rapen gedurende enige tijd. Een gedachte waarmede ik het volkomen oneens ben. De *wilde eend* maakt haar nest het liefst in de ruigte en die zoekt zij in het vroege voorjaar in oude rietwallen, ruige slootkanten, waar de koeien in de herfst niet bij konden komen om te grazen. Worden in het voorjaar de eieren op die plaatsen geraapt, dan is de kans groot dat een eend haar tweede nest ergens tussen het gras in de weilanden maakt met alle gevolgen van dien.

Onze weidevogels geven er de voorkeur aan in laagveengebieden te broeden, zoals dat b.v. in Noord-Holland en in het bijzonder in de Zaanstreek het geval is.

Is bovengenoemde landbouwmechanisatie al niet bevorderlijk voor onze weidevogels, groter gevaar dreigt er nog door de plannen die beogen de laatste Zaanse polders vol met industrie te bouwen. Het is zeker zaak, dat wij ons met alle kracht tegen deze plannen verzetten. De polders, die de bekendheid genieten tot de beste weidevogelgebieden van Europa te behoren, de polders waar naast de vele weidevogels nog het basgeluid van de *roerdomp* klinkt, waar de *watersnippen* blaten, de *lepelaars* komen azen en waar bij het schemeren van de avond de *waterral* gilt, zijn dat ten volle waard.

• *Het adres van de schrijver luidt: C. J. Crok, Vaartdijk 24, Westzaan.*